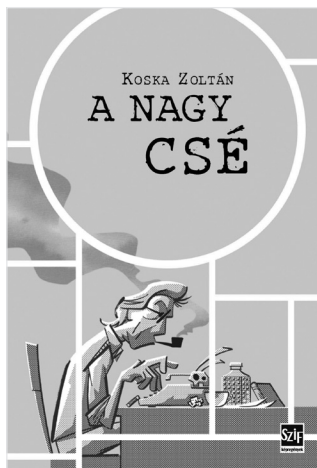

MARJAI PETRA LILLA ÉS GYÖRFI KATA

Képkockákba zárt életek

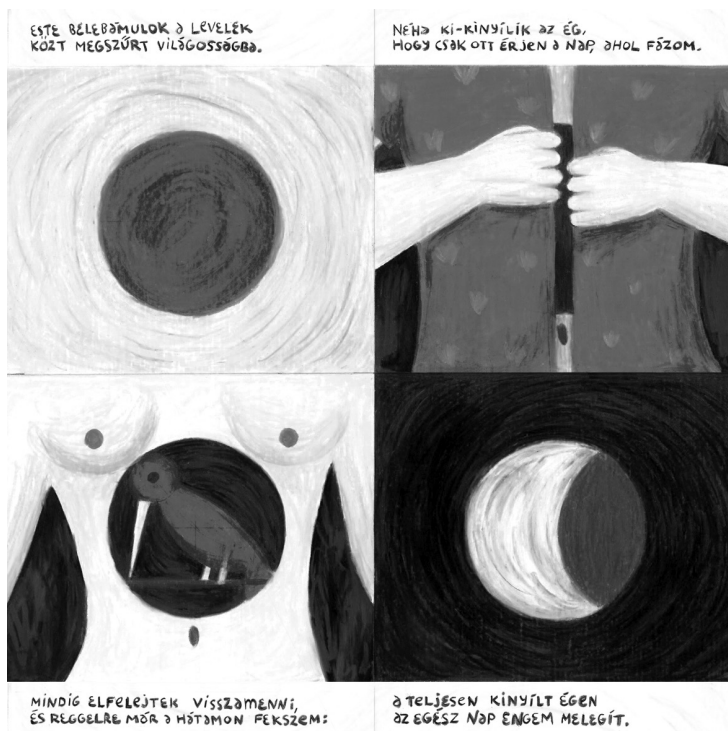
Képregényt nyilvánvalóan bármiről lehet készíteni, az igazán jó szerzők viszont választ adnak arra a kérdésre, miért éppen képregényben érdemes elmesélni egy történetet. Például valakinek az életrajzát: a képregényes biográfia műfaja az utóbbi években izmosodott meg igazán Amerikában, és Európában is nemzetközi hírnévre tett szert az Elvis, Johnny Cash és Nick Cave életét is feldolgozó német művész, Reinhard Kleist. Itthon 2019-ben Kálmán Áron készítette el egyéni hangú Csontváry-képregényét (*Filmvilág* 2019/11), tavaly pedig Koska Zoltán adta közre *A nagy Csé* címen eddigi legambiciózusabb munkáját, Cs. Horváth Tiborról.

Ezúttal nem szorul indoklásra, miért a képregény médiumában kellett megszületnie ennek a műnek. Cs. Horváth ugyanis a magyar képregénytörténet legeredményesebb írója, aki jóformán egyedül jegyezte az ötvenes évek közepétől mintegy harminc éven át megjelenő hazai képregények forgatókönyvét. Választott műtípusa és „védjegye”, részint kényszerűségből – a kultúrpolitika elvárásai és korlátozásai miatt –, részint saját írói karakteréből adódóan, az adaptációs képregény lett.

Több száz rövidebb-hosszabb művet írt át képregényre, és kiváló rajzolókkal dolgozott együtt, köztük Korcsmáros Pállal, Zórád Ernővel, Sebők Imrével, Gugi Sándorral vagy Fazekas Attilával. Jellegetesen „szövegnehéz”, narrációs részekkel telezsúfolt munkái és az adaptációkhoz való ragaszkodása miatt azonban idővel egyre több kritikát kapott, és egy nyolcvanas évekbeli konferencián tetemre is hívták a magyar képregény aktuális állapota miatt – ez a drámai jelenet Koska képregényének is a csúcspontja.

A *nagy Csé* szerzője a rendszerváltás után született, számára Cs. Horváth munkássága már történelem. Az utóbbi évek újrakiadásainak köszönhetően Koska fel tudta fedezni magának a magyar képregény klasszikus korszakát, Cs. Horváthnak emléket állító életrajza komoly ismeretanyagról tanúskodik, hőséhez pedig egyszerre empátiával és kritikusan közelít. Egy-egy epizódot ragad ki az író életéből 1955 és 1989 között, a hangsúlyt a rajzolókkal kialakított kapcsolatára helyezve. Kivált a képregény médiumát Cs. Horváth figyelmébe ajánló Gugi Sándor, majd a deresedő halántékú mester pártfogoltjaként feltűnő Fazekas Attila jut fontos szerephez. Koskának eszében sincs hosszabb folyamatokat, átfogó történéseket zanzásítani. Ehelyett – Cs. Horváth írói stílusával élesen szembehelyezkedve – néhány, elsősre akár banálisnak tetsző jelenetet dolgoz ki részletesen, azokban ragadva meg az író alkatát: hatalmas munkabírását, szervezői tehetségét épp úgy, mint rajzolóival szembeni figyelmetlenségét vagy alkoholproblémáit. A választott forma tehát önmagában a Cs. Horváthtal szembeni kritika eszközüvé válik, hiszen Koska

képregénye véletlenül sem úgy épül fel, mint alanya munkái. Az író képregényeinek megidézése, a szorgalmas kismesterek lelki világa iránti érzékenység ugyanakkor arról árulkodik, milyen bensőséges viszony fűzi *A nagy Csé* alkotóját a magyar képregénytörténethez. Közelítésmódja miatt Koska Zoltán képregénye nemcsak nagyszerű és információban gazdag olvasmány, hanem Cs. Horváth Tibor emlékének méltó megidézése is.

Cs. Horváthtal ellentétben Billie Holidayt kevésbé látjuk magunk előtt képregényhősként. Az 1959-ben, mindössze 44 évesen elhunyt, nehéz sorsú énekesnő története példa rá, hogy az egyedülálló művészi tehetség akkor is képes megmutatkozni és utat találni a közönséghez, ha a külső körülmények, sőt a művész saját démonai is gátat szabnának az érvényesülésnek. A *Billie Holiday* képregény argentin szerzőpárosa, Carlos Sampayo író és José Muñoz rajzoló hangsúlyozzák, hogy

az énekesnőnek egy rasszista közegben, folyamatos hatalmi visszaélések között kellett boldogulnia. Élete és pályája során folyamatosan áldozatszerepbe került, alkohol- és drogfüggősége így elsősorban menekülőútnak tűnik. Sampayoék a közönyös vagy éppen rajongó utókor szemszögéből pillantanak vissza Holiday életére, és ők sem egységes elbeszélésben, mint inkább zaklatott, tempóváltásokkal és vad nekilödulásokkal tarkított szerkezetben gondolkodnak. Egyúttal leghíresebb képregényhősüket, Alack Sinnert is beleszövik a történetbe, vele együtt Holiday is saját szerzői világukban találhat új otthonra. Ezt Muñoz jellegzetes, fekete és fehér foltokból összeálló, a szürke árnyalatait hírből sem ismerő rajzai nyomatékosítják. **Koska Zoltán:** *A nagy Csé*. Fekete-fehér, puhafedeles, 158 oldal. Kiadó: Szépirodalmi Figyelő. **Carlos Sampayo – José Muñoz:** *Billie Holiday*. Fekete-fehér, puhafedeles, 64 oldal. Kiadó: Nero Blanco Comix.

KRÁNICZ BENCE